

Per què li diuen agrari quan volen dir rural?

Construccions turístiques a l'Enzell. Exemple d'economia rural, però no agrària.

El sector agrari de Menorca es troba en un moment especialment delicat. Algunes de les propostes que s'estan sentint i que es presenten com ajut a aquest sector, són en realitat propostes d'economia rural, però no d'economia agrària. Sovint es confon una cosa amb l'altra, i és bo saber-ne les diferències. Especialment a Menorca.

La nostra illa no és un paratge verge. Els milers d'anys de presència humana han anat transformant quasi bé tots els racons (s'hi han salvat, i encara de manera parcial, alguns illots i la vorera nord més inhòspita; per això és on hi trobam la majoria d'espècies endèmiques). Un cop d'ull amb visió aèria ja mostra clarament la petjada humana. El territori és un mosaic que intercala camps de conreu amb zones de vegetació silvestre. Un *patchwork* preciós, per altra banda ben típic de bona part de la Mediterrània que ha estat bressol de civilitzacions molt antigues.

La cosa és que tota la diversitat de fauna i flora que encara conservam, i que són la base que Menorca enamori a tanta gent, viu i conviu dins d'aquest substrat de tanques, parets, síquies i boscarrons. I no li va bé que l'activitat agrària s'abandoni, perquè llavors els ecosistemes s'uniformitzen (de matollar, d'ullastrar, o del que sigui) i es perden opcions per les espècies que necessiten d'ambients variats.

Els pagesos tenen com a funció principal la producció d'aliments, de vegades directament (cas de l'agricultura), de vegades de manera indirecta (cas de la ramaderia, molt abundant a Menorca). Però també, segons com estigui orientada l'explotació, realitzen altres funcions que alguns anomenen "no productives", però que tenen una importància cabdal per a la societat.

Efectivament, el sector agrari no intensiu, és també productor de serveis ambientals (control de l'erosió, creació o manteniment de sòl fèrtil, fixació de CO₂, regulació hídrica...), de serveis territorials (conservació del paisatge, fre a l'especulació urbanística, alberg de la biodiversitat...), així com també de valors culturals i històrics (coneixements de gestió tradicional, manteniment de béns de patrimoni, etc.).

És per això que se sol dir que, malgrat el seu poc pes econòmic específic, es tracta d'un sector estratègic. Ho és sempre que gestioni la terra de manera responsable. Perquè l'excés de càrrega ramadera, la contaminació amb pesticides, la destrossa de paisatge o les extraccions abusives d'aigua són figures d'un altre paner. D'aquí les desavinences que a vegades es produeixen amb el sector ambiental.

Gran part del sector agrari menorquí es pot catalogar dins la primera categoria, dins del que encara produeix serveis beneficiosos. De manera que té un interès que va més enllà de l'estricta producció d'aliments. I és lògic que tant des de les administracions públiques com des de la societat civil es busquin sistemes per a mantenir la seva activitat en vigor. Així es fa amb els acords de custòdia del territori que signa el GOB amb finques agràries (actualment hi ha més de vint acords) o amb el derivat públic de la mateixa filosofia, que a Menorca són les ajudes del Contracte Agrari de Reserva de Biosfera (CARB). Això és política agrària real i s'hauria de mantenir.

Però no van en el mateix sentit algunes de les idees que s'estan plantejant en determinats departaments dels nous equips de govern. Perquè a Menorca, coses com el turisme rural o la destinació de construccions agràries a altres usos residencials o turístics, potser donaran rendes a alguns propietaris (serà política rural), però no en donaran als pagesos (no serà, idè, política agrària). No oblidem que en el contracte d'amitgeria vigent encara a l'illa, les rendes no agràries són totes per a la propietat.

Tampoc ajudarien gens als pagesos els canvis en el PTI que anessin orientats a facilitar la construcció de nous habitatges en sòl rústic, una petició d'alguns cercles de propietaris de terres no urbanitzables. Aquesta és una de les temptacions importants que s'estan parlant en determinats circuits i que, d'arribar a fer-se, afectarien molt negativament tant al territori com a les rendes agràries. Es perdria la gestió de terres cultivables, es perdria paisatge i es tornaria apostar per l'economia de l'especulació immobiliària (construir barat i vendre car).

Res a veure, per tant, amb les funcions de gestió territorial beneficioses que dèiem que fa el sector agrari. Ni els pagesos ni la gestió territorial veurien cap benefici d'això. Potser es podrà dir que es vol fer per "ajudar" les zones rurals. Però ja no tindria cap interès general, només una suma d'interessos particulars. Tenim-ho en compte pel debat que s'aproxima.

La bondat dels límits

Per altra banda: restringir la nova construcció al camp és una forma de donar valor a les construccions que ja hi ha, moltes d'elles d'interès històric. ¿Volem nous hotels rurals mentre les valuoses cases de lloc es deixen caure? ¿O volem que sigui en aquestes cases, ben integrades en el paisatge, on precisament es trobi la manera de generar rendes complementàries per a l'agricultura? Assumir els límits que imposa la natura fa augmentar el valor econòmic. Això val per tota Menorca. La falta de límits ens empobrirà.

SERGI MARI

Si però...

Jo també crec que es podria fer un turisme rural/de natura que complementés el sector agrari i el sector serveis a Menorca i que ajudés a conservar el camp, els llocs, paisatge, la biodiversitat... sempre i quan aquesta fós una gestió raonable/sostenible i que es bases en experiències d'altres territoris similars a Menorca que hagin optat per aquesta via. És a dir, s'haurien estudiar bé les possibles fórmules abanç de fer invencions o experiments amb el territori rural i l'entorn natural en general.